

Justis- og politidepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep

0030 OSLO

Deres referanse
200700972

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
07/00293-2 /GS

Dato
01.juni 2007

Høringsuttalelse - NOU 2007:2 - Lovtiltak mot datakriminalitet

Datatilsynet viser til Deres høringsbrev av 22.02.2007 og til telefonsamtale med fung. lovrådgiver Anette Isachsen Kræmer der tilsynet fikk utsatt høringsfristen til 01.06 2007.

1. Generelle merknader

Datatilsynet anerkjenner at nye former for kriminalitet krever nye straffebestemmelser og nye måter å etterforske lovbrudd på. Dette er den grunnleggende forutsetningen for Datakrimutvalgets arbeid. Tilsynet har likevel innvendinger mot både helheten i lovforslaget og til enkelte bestemmelser (se nedenfor).

Datatilsynets hovedinnvending mot de foreslåtte bestemmelsene, er at de språklig sett er svært vanskelig tigjengelig. Dette skyldes hovedsakelig en omfattende bruk av rettsstridsreservasjoner. Datatilsynet forstår nødvendigheten av å innsnevre bestemmelsene fordi mange handlinger også kan være helt legitime og lovlige. Likevel er det problematisk at tilnærmet alle de foreslåtte bestemmelsen viser til noe "utenfor seg selv" i form av normer, etikk, retningslinjer osv. Dette stiller store krav til de spesielle motivene for å klargjøre og avgrense hvilke aktiviteter og handlinger som regnes for ulovlige. Det krever ikke minst mye av befolkningen for å kunne forutberegne sin rettsstilling. Slik bestemmelsene er foreslått, er det vanskelig å vite når man er på rett og gal side av loven.

Begrepet *uberettiget* er brukt i nesten alle bestemmelsene i lovforslaget. Datatilsynet mener at et slikt skjønnsmessig begrep må defineres nærmere slik at både befolkning og rettsapparat har klarere ideer om hva man skal forholde seg til. I utredningen er det pekt på at en stor del av de som begår datakriminalitet er spenningssøkende ungdom som ikke har profitt, hevn eller andre personlige motiv for sine handlinger (utredningen side 19 kap. 3.3.3). Spesielt overfor denne gruppen vil det være en viktig samfunnsoppgave å informere om nye bestemmelser som gjør at disse risikerer fengselsstraff for sine handlinger.

Det er særlig viktig at man innenfor straffelovens område stiller høye krav til forutberegnelighet for borgerne. Datatilsynet oppfordrer departementet til å ta spesielt hensyn til dette i den endelige utformingen av lovbestemmelsene, og i dette arbeidet legge stor vekt på å tydeliggjøre lovteksten slik at den straffbare handlingen beskrives bedre.

Datatilsynet er også bekymret for at de foreslåtte bestemmelsene *kan* få en uheldig dreining av fokus bort fra systemeieres ansvar for sikkerheten i egne datasystemer, når nye handlinger foreslås kriminalisert i den utstrekning utvalget legger opp til.

2. Merknader til de enkelte forslag

2.1 Nytt kapittel om datakriminalitet

- **Til forslagets § 1**

Datatilsynet oppfordrer departementet til å gjennomgå definisjonslisten i forhold til hvor ellers i lovverket de definerte begrepene anvendes med sikte på en størst mulig grad av harmonisering. Det bør også vurderes hvorvidt listen bør suppleres. Utvalget legger f. eks opp til en omfattende definisjon av begrepet "identitet" (se også merknader nedenfor til forslagets § 15). Tilsynet foreslår derfor at begrepet identitet presiseres og tas med i definisjonslisten i § 1, spesielt dersom departementet går inn for å beholde forslagets § 15.

- **Til forslagets § 8**

Datatilsynet har her merknader knyttet til utformingen av bestemmelsen. Det vises til det som er uttalt i innledningen om bruk av rettsstridsreservasjon og krav til forutberegnelighet. Tilsynet påpeker at slik forslag til bestemmelse er utformet, fremstår den som nærmest intetsigende. Datatilsynet ber departementet spesielt gjennomgå denne bestemmelsen med sikte på å klargjøre og presisere hva den straffbare handlingen består i.

- **Til forslagenes §§ 10 og 11**

Datatilsynet er generelt kritiske til å kriminalisere handlinger som ikke i seg selv krenker noen beskyttelsesverdig interesse. Begge de foreslåtte bestemmelsene innebærer en slik kriminalisering og representerer en uheldig dreining mot økt subjektivering av strafferetten noe som igjen kan lede til et økt kontrollnivå i samfunnet.

Datatilsynet er også bekymret for at bestemmelsene slik de er formulert, kan få et for vidt nedslagsfelt. Hva som er en lovlig og ulovlig befatning med tilgangsdata og dataprogram, er igjen en skjønnsmessig vanskelig vurdering. Som mindretallet i utvalget peker på, er det normalt ikke straffbart å besitte gjenstander som kan benyttes til kriminelle formål. Mindretallets anførsel om at dataprogrammer som har et skadepotensial og brukes til straffbare forhold også kan benyttes til lovlige og nyttige formål bør tillegges betydelig vekt.

Dersom departementet går inn for å beholde bestemmelsene, anmoder Datatilsynet om at departementet vurderer en endring av bestemmelsen slik at befatning med tilgangsdata og dataprogram uten at datainnbruddet er begått kun straffes med bøter og ikke med fengsel.

- **Til forslaget § 15**

Datatilsynet støtter ikke bestemmelsen slik den er formulert. Bruk av fiktiv identitet er noe spesielt barn og unge sterkt oppfordres til av flere samfunnsinstitusjoner, også av Datatilsynet. Se f. eks nettstedet www.dubestemmer.no. Hensynet bak denne oppfordringen er nettopp at barn og unge bedre skal kunne beskytte seg mot uønskede og straffbare handlinger. Bestemmelsen slik den er formulert, vil kunne bidra til betydelig usikkerhet knyttet til bruk av pseudonymer eller kallenavn. Datatilsynet er klar over at det ligger et stort skadepotensial også i forhold til personvernkrekkende handlinger ved bruk av uriktig identitet. Imidlertid er bruken av uriktig identitet så utbredt og er og bør i de aller fleste sammenhenger anses som en legitim bruk.

Datatilsynet har vanskeligheter med å forstå sammenhengen i eksemplet som gis i utredningens pkt 5.6.7. side 92 om misbruk av domenenavn. Et domenenavn kan neppe knyttes til begrepet identitet, men dersom begrepet identitet skal gis et så vidt anvendelsesområde, er det desto større grunn til å fraråde innføring av bestemmelsen.

Datatilsynet foreslår at bruk av uriktig identitet eventuelt kan vurderes som en bestemmelse om straffeskjerpelse i kombinasjon med annen kriminell handling, men bør ikke være en ulovlig og straffbar handling i seg selv.

2.2 Endringer i andre paragrafer i ny straffelov

- **Til forslaget § 76 annet ledd**

Datatilsynet har ikke full oversikt over hvilke andre plikter som aktiveres ved inndragning. Tilsynet vil imidlertid foreslå at bestemmelsen suppleres med en setning om at overskuddsinformasjon slettes, altså all informasjon som ikke omfattes av inndragningen, dersom det ikke allerede finnes bestemmelser om dette.

- **Til forslaget § 76b**

Datatilsynet støtter ikke forslaget til bestemmelse om filtrering, og er her enig med flertallet. Spørsmål om filtrering er et meget ømtålig tema som, dersom området for filtrering av innhold på nett skal utvides, må dette være til gjenstand for en langt bredere konsekvensanalyse enn den mindretallet presenterer.

Datatilsynet vil også bemerke at forslag til lovtekst inneholder en rekke begreper som kan ha vidt forskjellig meningsinnhold. Hva vil det f. eks si å ”blokkere”? Er det informasjonsbitene eller er det nettstedet som sådan som skal blokkeres? Hvem skal bestemme hva som skal blokkeres? I et demokrati vil det være høyst ulike meninger om et slikt spørsmål, noe som igjen nettopp kjennetegner demokratiet. Datatilsynet viser til vedlagte kopi av høringsuttalelse der noen svært uheldige konsekvenser av filtrering er beskrevet.

2.3 Øvrige deler av ny straffelov

- **Til forslaget § x**

Datatilsynet støtter ikke dette forslaget, men går ikke nærmere inn på bestemmelsen ettersom den heller ikke er foreslått innført av utvalget.

- **Til forslagene §§ 31-1 og 31-2**

Datatilsynet anmoder her departementet om å gjennomgå forslagene i forhold til lov om elektronisk signatur § 6 for å undersøke om det foreligger motstrid mellom de to bestemmelsene. For øvrig er forslagene sparsomt behandlet i utredningen, slik at det er vanskelig å ha en kvalifisert oppfatning av hva de egentlig innebærer.

3. Avsluttende merknader

Datatilsynet finner det problematisk å overskue konsekvensene av de ulike tiltakene som er foreslått i utredningen. Området som foreslås regulert er fremdeles relativt nytt, og tilsynet har allerede erfart uheldige konsekvenser av vedtatte bestemmelser som ble foreslått av Datakrimutvalgets delutredning I, nærmere bestemt straffelovens § 204a. Datatilsynet har tatt opp denne problematikken i forbindelse med en nylig avgitt høringsuttalelse til *Rapport om forebygging av Internettrelaterte overgrep mot barn* og legger ved en kopi av høringsuttalelsen til orientering.

Uforutsigbarheten bør kompenseres ved at departementet har et spesielt fokus på eventuelle utilsiktede eller uønskede resultater av bestemmelsene dersom de vedtas. Det bør dessuten foretas en bred evaluering av bestemmelsene tre til fire år etter ikrafttreddelsen.

Med hilsen

Georg Apenes
direktør

Guro Slettemark
seniorrådgiver

Vedlegg: kopi av høringsuttalelse – ref 07/00390-2